

Geogr. Bibliothek
Mokloj Abad...

24

Niamuno Sargas

broliams Lietuvininkams žines pranešas.

„Niamuno Sargas“

Tilžeje, kas ketverga išdūdamas, kaštija prie arcziausiojo pušto ar per gromatneši apsteliūtas ant bertainio meto 50 peningiu, su prinešimu į namus 65 peningius. Ir pati laitraščio išleistuve Tilžeje, pylimo ulyczioje (Dammstraße) 2. bute, priima apsteliawimus arba ištrašymus.

**Wernai mylesim cecornystę,
Draŕsei užtaršim lietuwystę!**

Apsakymai

„Niamuno Sarga“ iŕtatomieje kaŕtija po 10 peningiu už koŕnų smulkeis raŕtais išpausq eilute ir yra ŕio laitraŕcio išleistuweje priimami. — Gromatas ir rantraŕcius del laitraŕcio ŕiuncziamus priima redytwuwe Tilžeje, pylimo ulyczioje (Dammstraße) 2. bute.

12. num.

Tilžeje, 22. mery 1887.

2. metas.

Musu wieŕpaties cecoriaus gimimo dienos delei „Niamuno Sargas“ ŕi kartą maŕuma aukŕciaus išeina.

Ant 91. ŕwentės gimimo dienos musu Wieŕpaties Karaliaus 1887.

Sŕlowna diena!

Dziangsmingai ji ŕujudina
Daug tukstant tukŕtancziu ŕirdziu,
Ogi tarp tu
Ryŕkauj ir ŕirdys Lietuwiu.

Swarbi diena!

Neŕ aiskie ta mums primena,
Koks dyw'nas ŕkarbas tewiŕkes
Tikrai yra
Ugs amŕias tokio Wieŕpaties.

Szwenta diena!

Wiŕof' ŕio ŕweto ŕalyŕa
Už žemes tewą mylimą
Deŕa, malda
Dangunŕink te paŕikelia.

Nūbaŕnam ir teŕŕiam buti, apŕaugoja

karaliu, ir jo ŕostas išŕilaiŕo per nūbaŕnyŕtę. Pamokŕlo žodŕei. Sal. 20, 28.

Iŕ tiesos ŕendien ŕulaukeme ŕlowną, ŕwarbę ir ŕwentą dieną, ŕu kuria musu mylimasiŕ žemes tewas ŕawo demynisdeŕimt ir pirmą amŕio metą pradeda. Szendien wel atŕŕŕkamba žodŕei ŕeno giedotojo: „Karalius dŕiaugiaŕi tawo maceje, ir kaip didei jis linkŕmas yra iš tawo pagalbos! Jis praŕo tawę amŕio išlaikymo, tai dūdi tu jamui ilgą amŕią wiŕados ir amŕinai. Neŕa karalius nuŕitit ant pono Diewo, ir per augŕciausiojo loŕtą jis drutai išŕilaitys. (Pŕl. 21.) Kas iš musu nemelŕtu ŕendien karaliu wiŕu karaliu, kad taŕai kaip išŕiolei taipo ir toliaus ŕaugotu ir žegnotu musu mielą waldoŕą jo augŕtoje ŕenatweje, kas nepraneŕtu ŕendien atwirai arba paŕlapta wiŕokius weljimus ŕawo paŕarnios ir dekingos ŕirdies dangiŕkam karaliui, delei palaimos ŕawo mylimo žemiŕko karaliaus, kur butu wiŕoje didŕioje Wokietijoje meŕtelis arba kiemelis randamas, kuriame negaiwintu žmoniu ŕirdis linkŕmas

ŕujudimas! Ale ką gelba wiŕos ŕlownos ŕwentės, ką gelba wiŕas linkŕmas triuŕawimas meŕtūŕe ir kiemūŕe, ŕuileŕe ir namūŕe? Prauŕŕia ŕwentės ir czeŕnyŕs, nuŕiŕla ryŕkawi mai, ir wel eina žmonės ŕawo papraŕtais keleis, paŕŕielkanczios žegnonės nū wiŕu ŕwencziu neigije. Neŕ ale norime paŕinau doti ŕę ŕwarbią dieną ir ŕwentę ant paŕiŕŕirunimo ir nuŕŕiwirtinimo meileje prieŕ musu karaliu bei tewiŕkę, iŕŕitemydami gerai, ką mus mokina wiŕŕui ŕtatytas Salomono žodis.

Nobaŕnyŕte, twircziauŕŕiaŕis ŕtulpas tewiŕkes! Tai labai yra ŕwarbus iŕtarimas. Nods daug dumoja, kad karalyŕte paŕtaweti gal ir be nūbaŕni padomu; geri zoŕanai ir ŕŕiprus narŕingas waifŕas eŕq geriauŕi ranceŕei karalkeŕŕio. Ale žwelgime atgal į praėjusius czeŕsus, ko del praŕaiŕo tulos karalyŕtes? Ko del iširo žydu karalyŕte? Kadangi nūbaŕnyŕte padomu paŕŕiowę. Jie atŕitolino nū pono Diewo, ir taŕai jiems dawę eiti ju pacziu keleis, kurie juŕ nuwedę į praŕūlimą. Tai po ejo ir kitoms karalyŕtėms ŕenuju czeŕsu.

Wargai dwieju iŕėjunu Amėrikoje.

Parafę Senus.
Priemazga.

12] Ką apie Laurą, tai Aŕhlius turėjo tikrą teiŕybę. Senis ŕirgo wiŕ labiaus, walandomis pradawo klajoti, burbuliūdawo tada apie ŕawo nuŕŕikaltimus, apie Neŕziufus ir apie tą, kad jau Diewas jam nedūs ju pamatyti. Patrone liejo aŕaras, miŕŕydama ir apie tewą, ir apie ŕawę. Aŕhlius žadėjo nuweŕti ir į Neŕziufus, ir wiŕur, kad tik eitu už jo, bet ją tie priežadai grauzę, eđe, o nei biŕki nelengwino ŕirdi. Sugriŕti į Neŕziufus, kur buwo Juras, bet sugriŕti, budama jau ne jo, o ne! nekados! geriaus ŕiczion pa dwėŕti ant pirmutinio ŕiedryno! Miŕŕlyjo, kad taip ir paŕibaigs.

Tūmi tarpu dar wiena beda buwo jau atwėruŕi ŕawo naŕrus ant ŕodybos.

Lytus liejo wiŕ ŕtambėnis. Wieneje tamŕioje naktje, kada Aŕhlius buwo nuėŕs į girę, žmonės pradėjo ŕaukti: „twanas! twanas!“ Žmonės, atmerke akis, pamate tamŕioje, kad, kaip tik aŕys užmato, baltawo ploŕkeŕia lyguma, lytus pliuŕkawo, wėjas ją ŕiubawo, ŕupo. Paŕirodę kaip kur žiburei, rodosi narde ŕuŕtraukusioŕe wilnyŕe. Iŕ tos puŕeŕes, kur riogŕojo kelmai ir kur išdege girę, rodėŕi, užę baijus wandū. Reŕŕmą paŕte wiŕi žmonės.

Moteras ir waitai pradėjo kawotiesi ant weŕimu, wyrai bėgo į girę, kur dar medŕei nebuwo išŕŕiŕti. Wandens gilumas buwo wos dar iki keliu, bet twino greitai. Užimas nū girės wiŕ didinoti ir maiŕeŕi ŕu ŕaukimais pra wardŕiu ir praŕymais pagalbos. Umaj jau ir didieje giwolei negalejo nuŕtaweti ant wietos, ir pradėjo ŕŕinkti ŕyŕiu ŕu wandeniui. Žymu buwo, kad wandū wiŕ ŕila augŕtyn. Awys plauke ir grandŕei bliowę, lyg ŕauke pagalbos, pakol didese wilnyŕe nerado galo. Lytus liejoŕi, kaip iš wėdro; koŕna walanda buwo baiŕeŕni. Tolimas užimas perŕimaine į baiŕy poŕkeŕimą padukufiu wilniui. Weŕimai pradėjo traŕkėti. Matyti buwo, kad tai ne kasdieninis lytus, bet kad wiŕos upės Arkanŕasu išliejo ŕawo wandenis. Buwo tai prigerimas, rowimas medŕiu iš ŕakniui, lauŕimas giriu, ruŕtybė, išŕikinkymas wiŕokiu baiŕybiui, tamŕybes, ŕmerties.

Wienas weŕimas ne toli ŕudeguŕtos girios parwiro. Moters ŕuriko „gelbėkit!“ Keli wyrai ŕoko nū medŕiu gelbėti, ale wandū pradėjo ŕukinti juŕ ir nuneŕę ant praŕuwimo. Ritūŕe weŕimūŕe kawojosi ant audimu. Lytus buwo wiŕ ŕmarkeŕnis, koŕną walandą dideŕnė tamŕa pūle ant tos tamŕios piwos. Tarpais buwo matyti, kaip neŕę wandū žmogų, užŕitupusi ant medŕio ir mėtę jį augŕtyn ir žemyn, tarpais jūdawo pa

weifŕlas ghwolio arba žmogaus, kaip kada ranka ŕiŕteldawo iš wandens ir nuŕŕeŕdawo ant amŕiu.

Baiŕeŕnis wiŕ poŕkeŕimas užuŕę ir ŕtaugimas ghwoliu ir ŕaukimus „Jėzau! Jėzau! Marija!“ Ties piwute wandū ŕukofi, weŕimai nyko.

O kur Lauras ŕu Patrone? Tas rentinys namu, ant kurio gulėjo Lauras po audimais Aŕhliaus, newa išgelbėjo, juŕ paŕilo ir plauke kaip tropta. Wandū apneŕę jį aplink piwutes ir nuneŕę į pagiri, trinkteŕejo tai į wiengą, tai į kitą medį, paŕŕui iŕtume į wagę upelio ir neŕę į tamŕybę, į praŕargą. Mergina, atŕŕilaupusi ŕale tēwo, išŕelufi rankas augŕtyn ŕauke į dangų pagalbos, bet jei atŕate tik wilnyŕs, atŕimufdamos į medŕius. Wejas audimus nudreŕte, o ir tropta galejo kas walandą išŕiŕŕiŕtyti, juŕ aplinkui plauke kelmai, medŕei, kurie ją ŕutranŕtyti, arba apwerŕti galejo.

Ant galo išŕpainiojo į ŕakas wieno medŕio, kurio wiŕŕunę dar ŕtieŕejo augŕciau wandens; tą pacę walandą išŕirdo iš tos wiŕŕunės balŕą žmogaus.

Pawakarę išŕŕipagadyjo. Saulė walandoje nuŕileidywo paŕirodę ant užlietos ŕalies ir atŕimufę wandenyje ilga aukŕine jūŕta. Senis pradėjo mirti. Diewas ŕuŕimlyŕejo ant jo ir dawę jam ŕmertį lengwy. Iŕ pradŕios kalbėjo gra

Gryfonai, Rymijonai ir kiti apšviesti pagonai ir turėjo savo Dievo dūtą pavadinimą, jieškoti gerą, teisybę ir kas dievišką, jie ir turėjo savo praratus, Sokratą, Platoną, Seneką ir kitus, kurie savo mokslais musu evangelizavai tiesai prisiartinę; ale kaip jie tikrai nu savo pavadinimo atsitolino, tai karalyste ir pradejo silpnyn eiti bei galiausiai sugriuwo. Taip ejo ir labai stiprioms Wokietziu giminioms, butent Gotams ir Wandalams. Tie buvo labai macnus ir galingi, jie buvo evangeliją priėmę, ale sėbdami Ariaus mokslą užsigyne Dievo sunaus, pasidawę į pasiseidimą ir prapūle iš skaitliaus šio sweto karalyseziu. Napoleons pirmasis, kursai pasididžiūdams buvo sakęs: „Dievs cze yra, kur randasi didžiausi waistai; aš Maskoliu maldas su mano bajonetais subadyiu“, turėjo Maskolijoje partirti, kad ir kitaip atseit gal. Karalyste, kurioje netikejimas bile kokiū budu poniawoja, gal rods koki czešą galinga pasirodyti, ale ji stokoja ušos, ant kurios galetu patenkaczei gruntawotis, del to jos šlowe ilgai nepateks. Kaip stow dabar musu žemeje su tūm stulpu, su nūbažnyste? Klausykime ką musu pagirtasis Donelaitis apie tai kalba:

„Wogt, klastot, išplešt ir su gwoltu pasifawjt, Szelmystes pramanyt, kęšaut bei Diewą panękt, Ir kas dar daugiaus yr' pramoniu pramanyti, Tai wisa wiera baisingos musu gadynės. Al, katraul jau czešas musu nelabs nusibastė!

Mes Lietuw'ninkai, pirm to ne pažidami swetą, Dingojom wis, kad tik Szweiceris irgi Prancuzas Žmones su swetimais savo mokslais moka supainiot,

džiū balsu: „išwažiawau iš Lietuwos... iš anos žemės...“ D pastui lyg apšwailes, pradėjo klajoti ir jam rodesi, kad grįžta į aną žemę. Sztai, mato, kai senis ponas iš Naujo Jorko dawė jam ant kelio ir ant nusipirkimo gąpado-rystos, tai abūdu su Patrone wažiūja atgal. Ešą ant mariu, laiwas plaukia dieną ir naktį, matrozai dainūja. Pastui mato laiwarvietę Am- burke, iš kurios išwažiawo, piles wisokios mirga akys, wokistka kalba zimbū aplinkui, o mašyna bęga wis toliaus.

Lauras jauczia, kad wis artinasi prie namu. Kokia tai linksmybė apima jį, oras wisai titoks, jau mieliosios tēwiskes kwapai. Kas tai? rubežius... Szęsupė... Nuwargusi buriška širdis duzga kaip kugei... Wažiūkite toliaus!... Diewe, Diewe, antai jau Lietuwos laukai; we, kur obelys! antai ir šiaudinei stogai... ir bažnyczia... Ten žmogus arė. Jis kisa jam ranką. Žmogau... žmoguti!... šweiktutis!... negal iššneketi. Wažiūja toliaus, o ten kas? Sudargas, o už Sudargo ir Režiukai ne toli. Čina abudu su Patrone keleliu ir werkia. Pawafaris. Zawai žyd, wabalai zimbū... Sudarge zwanyja ant poteriu. Žėzau! Žėzau! už ką tiek laimės jam grękininkui? Nū ano kalnelio jau matyti kryžius, o už kryžiaus Režiutu rubežius. Jau neina, bet lękte lękia... jau ešą ant kalnelio... jau pas kryžių. Buras krinta ant žemės ir werkia iš džiaugsmo, iš žemę bucziūja, ir kryžių apškabino... jau ešąs Režiukūse. Taip ir yra. Jis jau Režiukūse, juk tik pastyręs lawonas išsisi am- amžina atšise ant klaidžiojanciosios troptos, o dušia nulekė ten, kur jos laimė ir pakajus... Be reikalo mergina kausė: — „tėte! tėte!“

Ir kad Wokietzei tik wogt ir teik nesigėdi.

D štai, tarp Lietuw'ninku taip jau nusidūda, Kad lietuwiskas tuls smirdas irgi bediewis Lietuwai ir Lietuw'ninkams mums giedą padaro. Al Lietuw'ninkai, širdingi mano brolelei, Ben nesilygintim ašliems šio sweto bediewiams Ir n'atbokim, kad į mus žiurėdami bložnai*).

Szypšos ir gliupas štuvas pramanydami jūkas. Ir kitoje wietoje minetasis giesmininkš taipo pasigūdzia:

„Pons apjetelis welniop bešjuktamas šūleis Ir tarnus saw išrintus apjetti mokina.“

Rods tokie pasigūdimai delei žmoniu pit- tenybes jau iš senowės buwę ir wis pasiliks, ale tacziau negalime užsiginti, kad nūbažnyste šime czeše yra ipagrei atšalus. Szendien, musu nūbažnojo cęcoriaus dewynesdęsimtąję gimimo dienos šwontę šwėsdami, apšimkime iš naujo, procewotiesi delei nūbažnystes, kuri wisiems daigtams tinka. Szlužykime karaliui ir tēwiskei ne delei algos, arba šėip bile kokios naudos, bet elgdamiesi pagal žodį apastalo: „Brolius mylekime, Diewo bijo- kimes, karalių garbinkim“, tada pastosim geri padonai žemiško ir dangiško Karaliaus. Ant to te peržegnoja dangiškas Wiekpats mums naujai sulauktąję šwontę gimimo dienos musu mylimo karaliaus ir te išlaiko jį ilgai ant palaimos musu tēwiskes ir tos žmoniu.

Wijurks.

Š Wokietijos.

Š Berlyno. Ant gimimo dienos musu Wiekpates cęcoriaus 85 janarei waldancziuju kunjgaikšeziu sampliju Berlyne pribus. Paly- žimas tu kunjgaikšeziu i šwecziu pasidarys iš kokiū 350 asabu (perionu).

*) Bložnas, durmis.

Nabagele Patrone! nesugrįš jau jis pas tawę: jam jau per gerai Režiukūse.

Jau sutemusi. Ašyliui iššprudo irklas iš ranku ir badas spaudė. Patrone, atšiklaupusi šale tēwo, kalbėjo raudodama poterius ir wisokias maldas; aplinkui, ikitol užmatoma, buwo wandū ir wandū. Įplaukė į wagą kokios tai didesnės upės, juk fraunums wēl greicziaus pra- dėjo nešti troptą. Negalima buwo įgę suwal- dyti. Mažu ten buwo ir sukurei ties dubureis pustynės, juk tankei plaukė į ratą. Ašylius jautė, kad jau nepajiega, ale štaiga atšistojo ir riktelejo:

— Del meisles Diewo! tenai žiburys!

Patrone pažiurėjo į ta pusę, kur rodė jis su ranka. Š tikro toli žibėjo lyg žiburys.

Tai czaika iš Klarkšwites! — šate Ašylius: žmonės išsiuntė ją ant pagelbos. Kad tik ne praplauktu pro šalį... Patrone, išgelbesiu tawę! Dooop! ocoop!

Pradėjo wēl smarškiaus irtiesi, o žiburys wis artinosi ir artinosi, jau pamatė lyg didelę czaiką. Buwo juk toli, bet ejo artyn. Po walandelei Ašylius pamatė, kai czaika neplaukė toliaus. Pagriebė jūdu didelis sukuryš ir nešė į šalį nū laimo.

Tūm tarpu, per didelį spyrių, šmaigelis nulužo ne toli pirštu Ašiliaus.

Pasiliko be irklo. Sukuryš wis nešė toliau ir toliau, žiburelis tolinosi. Perėjus bertainiui adynos, tropta užkliuwo už medžio ir užšipai- niojo jo šakose.

Pradėjo abu šaukti pagalbos, bet jūdu išgirdo tik wilnys.

— Te puczlą ir pasišlinkita prie kraso, kad tropta nepaswirtu, kaip nušoksiu!.. Wos tikt

— Karalunas per atšibaldimą atširadusio už- kimimo gerklės del kelis dienas turėjo stuboje pasi- likti, bet seredoje po pietu jis su princu Wilhelm sulaukė karaliung in Štreikijos, kurį po tam ir wiekpats cęcorius bei cęcorėnė priėmė.

— Kunjgaikštis Bismarkis męstui Dsna- brūck del musejos budawojimo 100000 ml. dowanojęs.

— Dep. Dr. Birchows sulaukė 17. czio mėn. sawo 25 metinę deputiarto šwontę, del kurio wisi dabar ešantieje ir pirma buwusiejie šquarei wal- nuju partijos ant wienos czešnies susirinkę buwo.

— Parže tapė keli laikrašeziu pardawikai apšlysti, kadangi iššaukė, buš Wokietijos cęcorius numiręs.

Š swetur.

Š Italijos wēl apie naują žemės drebejing męste Mica ir jo aplinkybės rašoma; šate, buš šis pastutinis ne toks smarškus buwęs kaip pir- masis.

Š Maskolijos, kaip rodosi pastutiniam czeše pawogingiausias wėjas putė prieš pakajaus išlai- kymą Ciropoje, bet dabar tas dalyšas tik mažuma atšimaino. Kad Maskolija ir labai negerai žiur ant pasielgimu bulgariškos waldžios prieš maikš- tininkus, tai tik nedrįsta prieš Bulgariją ką da- ryti. Ji bijosi, kad po įtraukimo jos žalmieriu į Bulgariją, Štreikija jei karą apšlytu. Nasi ir del to ne taip labai į tus dalyšus kistiesi gal, ka- dangi paczoje widuryje sawo žemės, per wēl atširadusius nihilistu judinimus gana darbo tur. Apie bandytą piktadęjystę nū 13. šio mėn. dau- giaus rašoma: Cęcorius su cęcorėnė ir kitais šquareis cęcoriškos gimines wažiawo į Panicha- dos bažnyczią, idant Diewui šlužbai, del atšimi- nimo mirimo dienos Aleksandro II. laikyti, pri- butu. Ant wienos ulgezios, per kurią cęcorius atgal grįdamas wažiūti turėjo, tapė keli studentai šutinti, kurie plaištinimo padarynes prie sawęs turėjo. Tūjans tapė cęcoriui žiur dūta, ir jis

jūdu paspejo pasitraukti, kai žmogus nušoto nū šakos ant troptos.

Buwo tai Ašylius.

— Patrone! — tarė — kaip taw šaliau, taip tawęs neapleisiu. Su pagalba Diewo aš judu ir iš šitos prapulties išgelbesiu.

Su kirwuku, kurį turėjo su sawimi, nukirto šaką medžio, bežiurint ją aptakė, pastui išstumę troptą iš šaku ir pradėjo irtiesi.

Įšplaukė ant tikros wagos upelio; plaukė kaip žaibas; o kur? nežinojo pats, bet plaukė. Ašylius tankei stumdydawo pro šalį kelmus, šakas, arba apšreipdawo wisai troptą, kad ne užkliudjti už medžio. Pajiegimas milžino rodosi dar didinosi; akys ir pro tamšą pamatydawo kožną bėdą. Ejo adyna po adynai. Kožnas kims butu jau krites, nuilšęs, o ant jo ne žymu buwo nuilšimo. Pa- cziamė rytmetyje išplaukė iš girios, juk jau ne- buwo matyti nei wienos wiršunės medžiū. Wisa šalis išširodė, kaip marios. Baisus sukurei apši- putojusio wandens pliuškawo ant ploškezius ly- gumos. Szwito wis labiau. Ašylius, maty- damas, kad arti nėra nei jokio kelmo, paliowė irti ir atšikreipė prie Patronės:

— Manoji tu dabar esi, juk aš tawę iš- weržiau iš nasru smerties.

Galwa jo buwo be kepures, weidas šlapias ir iškaitęs nū karės su wandeniu. D tokią turėjo šylą sawo išreikšime, kad Patrone pirmą sykį ne- drįso jam atšlyti, kad jau ji butu kita žadėjus.

— Patrone! — tarė waikins: — Patr one širdingoji!

— Kur plaukiamė? — klausė ji, norėdama nukreipti šneką ant kito daigto.

Tilžeje, 22. mercā 1887.

Pasvietimas ant apsteliawimo

Niamuno Sargo.

„Niamuno Sargas“ išeina Tilžeje kas ketvergā didziņu laikraščiu kwarmoje. Apsteliawimus ant šito laikraščio priima kožnas cecorišķas puštas uz **50 pf. ant bertainio meto.** „Niamuno Sargas“ uztars Lietuwiniņkus rodydamas jiems tikrā keliā dēl išķaiņmo motynos kalbos ir dēl pasiēlgimo kaip wernais ir tikrais sawo karaliaus padonais. Toliaus „Niamuno Sarge“ rasis išķuldymai wišoku polytišķu klausimu; žines išķ wišo sweto kraštu, išķ Wokietijos, išķ mielosios Lietuwos; papasakojimai rusto ir štukauno iturio; pamokiniņmai, turgaus prefios išķ Tilžes ir Klaipešos, berlynišķis rublians kurasas, gromatnyczia ir t. t.

Apšakymai uz šķiltinę eilutę po 10 pf. parokijami randa wišoje Lietuwoje didžiausijai praplatinimā ir yra priimami „Niamuno Sargo“ spaustuweje (Weyerio & Arnoldto) Tilžeje, Dammstr. 2.

Kadangi meto bertainis jau baigiasi, meldžiame mielus Lietuwiniņkus „Niamuno Sargā“ kūr greicziāns apsteliawiti, idant prišimuntinējimas nebutu trikdintas. Prekia juš yra tofia maža, kad wargužis kaip bagoczius tai lengwei gal ištengti.

Kožnas, kurs dēl „Niamuno Sargo“ uz ateisenti meto bertaini parupis 5 šķaitytojus, gaus 1 eksempl. musu laikraščio per czielā meto bertaini dykai.

Kas „Niamuno Sargā“ pacziwoje spaustuweje ant wišo meto apsteliawija, gauna lietuwišķas kalendras arba kokiā kitā naudingā kniģute.

„Niamuno Sargo“ rēdytuwē.

Apie atgaitwinimā musū lietuwišķos kalbōs.

Pranešimas laiškas d-ro Sauerweino ant susiejiemo draugybes „Byrutės“ Tilžeje, 13. mercā 1887.

2] (Priemazga.)

Jūs manę pawadinot ant šios wietōs; aš Jusū pawadinimo klausyti norėjau, norint išpažindams, kad bene koks wertesnis už manę galēs but' atširasti, ale tikl wēl lukuriūdamas, kad wiens išķ swetimo kampo kilēs rasi lengwiaušei wiršui wišu ficzioniškių nēfandorū ir patš wēl lyg i padanges pasifelti, ir kitus su sawini drauge kelti galēs, o ir nei to wišai neprisišijodams, kad aš rasi ne taip gerai, kaip kits ficzion gimes, su musū garbinamaje lietuwišķaje kalba apšieiti galēs. Neša ji juš ir man, norint toli nū ficzion gimusiam, nū pat jaunū dienū n'iera swetima, bet nū jaunū metu manę apgloščiusi, o beweil lyg motinōs kalba, i širdi yra jaugusi, iškaknyjusi ir išgywensusi. Tai priinti norėjau Jusū pawadinimā, ir sandorōs dwašje apšiminti sawo urēdā. Ale tikl negaliu. Negaliu, daugiašei toli nū ficzion budamas, ant sawo patišs pecziū apšiminti, kā tikl titi daugiaš už manę nēšioti turētū. Ale nors ir taip, nors sawo žodžiū šį šykį, jei galima, gelbesiu ant sugražimimo mielosios sandorōs.

Juš nei su peškimu, nei su kaltinimu n'iera gydomi plyšei ir ginczai, bet tikl su tikru apmastyumu musu mierio, musū pareigū. Ant tū, lyg ant kokiōs šwiesiōs žwakēs, nužwelgdams, kožnas — ir tasai, kurs kalts, ir tasai, kurs nekalts yra — (ale rasi bile kokiū budu mes ir wiši kalti esme) — tai kožnas tarp musū ant tōs žwakēs nužwelgdams, wēl naujā meilę ir naujā šylā ant ateisencziwo czešo pasišems, wišus naujū gincziū priežasczius toli nū sawēs numes, ir — tai Diewe dūk — wēl širdingai, kad ir pradziwoj rasi lyg mažuma sunkei, su numis kruwoj prie gero darbo priširengs.

Apmastykime tai musū mielos Byrutēs mieri, koki aš jį išč pradziōs užmanęs buwau ir koki musū ištatai paslui jį iščgulde. Kas tai yra wriaušias mieris musū draugyštes?

Musū draugyštes wriaušis mieris yra „lietuwišķaje kalba šelpiti ir atgaitwinti“.

Musū kampe, šitame mieste, dar wiena jau imanytinai pažištama pastojusi draugyše yra, kuri ir lietuwišķa wadinasi. Ta ir nor šelpiti, ale ištatai apšiminti apie Lietuwiniņkus ir Lietuwiniņkus, ne

pacę lietuwišķaje kalbā. Tai didelis šķirtumas yra. Žiems gal wis tiel buti, ar lietuwišķoji kalba dar kalbama, ar ne; ar Lietuwiniņkai dar gywi randami, ar ne. Kaip weik tikl tai tikroji pažiintis apie žmones, apie budus, apie kalbā, nepaleistina sugauta, lyg ant poperiaus nutypūta yra, tai tūjans ant patišs nutypūtojo daikto nepareina daugiaš, kad ir jis dar gyws iškliktu. Žojo pawidalas knyginyczioje, žmoniū atmintije, kawota yra, ir to gana.

Mano prietelei, tai juš ir gana swarbus daiktas yra, kad senowēs padawimai nors knygose, nors žmoniū atšiminime, nū užmiršimo iščgelbiami butu. Todel ir anai draugyštei širdingai dēšingi bukime už tai, kā ir ji už mus, už Lietuwo ištaišo. Josiōs draugšgnarei juš bene ir pagal didžiausjā dalį (bene kelis išimant), ale nors wiši wriaušiejie musū lietuwišķos kalbōs ir pacziū Lietuwiniņkū prietelei yra. Tai dziangimies dēl wišo, kā keli josiōs wrai ant musū kalbōs tikro išpažinimo ištirineja; pakajuje ir prietelyšoje dirbtime lenktyn su jeis wišūse dalyšūse, kur musū apšiemimai tie patys yra, ant paweišlo prie ranklojimo wišoku lietuwišķū padawimū, ir garbinkime kits, kitā ir ten, kur musū uždawimai n'iera, o ir negal buti, tie patys.

Tai jie rods negal buti wišūse dalyšūse. Mums tai negal užtekti, kad lietuwišķosiōs kalbōs šķarbai tikl kokiōj knygū šķarbinycziwoje, kad ir ant amžino atšiminimo, kawojami butu, patiems tiems žmōnems, kurie tū kalbā šyk wartojo, senei numirus ir išknykus. Ne, to mums negal buti gana — niekadōs! Mes norim tū kalbā šelpiti, ne tikl tai jos judziūwusj pawidalā, josiōs išč knygū iščkraustyta pažiinti, bet tū gymašje kalbā; mes ję norim iščlaikyti, mes ję norim atgaitwinti. Weje, ta kalbōs pažiinti šelpiti gal ir kelintasiš, kurs pacę kalbā labjans jiesko numarinti, ne kaip atgaitwinti. Dēkui už wiškā, kā ir tošai šelpia! Ale musū šelpims tam patim czeše tur buti atgaitwinims. Atgaitwinims! Ar dar gywo, ar jau numirusio, ar weik numirscencziwo daikto? Wišaip galim tū žodi šuprasti. Dar yra, Diewui dēkui, ir pas mus daug tokiū Lietuwiniņkū arba lietuwišķū kampū, kur lietuwišķoji kalba tikrai ir pilnai gywa yra — kur mes su pilna teišybe galim atkariūt mano dainele:

Dar lietuwišķa dainele
Stamba per pušynelius;
Dar lietuwišķa mergelė
Klytauji per beržynelius.

Štai gywi wiši dar esam,
Ir nenorime pražut;
Štai linkimai dar iššitiesam,
O gywi ir norim but.

Alie štai wēl ir titi Lietuwiniņkai arba lietuwišķi kampai, kur dar cze ir ten lyg kokia kibirkštele pasiflusi yr' nū liepsnōs senjū czešū, kur nors wienas arba kitas su karšta meile prišiglaudzia prie senosiōs motinōs Lietuwōs, ir josiōs kalbā garbina, ale kur jie jau išč wieno baugštumo ir šilpnumo dūdas nusigalūti apjūšiancziū prišiminkū. O štai wēl tokie žmōnes, arba tokie kampai, kur jau wiškas lyg numirę yr', kur ir tie žmōnes, kurie nei jokiā kitā kalbā tikrai nemoka, tikl daugiašei lyg gedēsi Lietuwiniņkais budami, ir, kaczeig woliškai wišai nesuprādami, tikl biegt i woliškā bažnyczig, idant „ponais“ pasirodytu, but wieni Wokietzei, o ne lyg taip gerai ir Lietuwiniņkai, ponais gal buti, ir but ne rasi ir kelintas Wokietis wēl šitam kampe ir lyg koks praštas burelis turis pasilenkti po akiū taip wadinamū „ponū“ išč kitokiōs wēl gimines.

Kur tai atgaitwime, ir katrus? Wišur kur reik, ir wišus, kurius reik atgaitwinti — ir gymus ir puse numirusius ir wišai numirusius. Tai musū swarbjaušioji pareiga, kuri mus atškiria nū lietuwišķos literaišķos draugyštes. Ji dirba tikl aukštam ir mokytam swietui, aukšties ir mokities Lietuwiniņkams. Mes dirbame wišies, ir nemokities, Lietuwiniņkams, mes dirbame dziam pulkui, didžiam šķaitlini lietuwišķos gimines. Ar musū darbas todel praštesnis, žemesnis? Atpenč — jū aukštesnis ir swarbesnis yra. Aukštieji ir moktieji gal ir patys, reikiant, apšigelbėti. Bet reikalaujantieji ir nemoktieji be pagalbōs pražutu. Ale šako šwensrasis raštās: „Gerai tam žmōgui, kurs atšimena reikalaujancziwo. Ji Bons Diews ir wēl iščgelbes piktoj dienoj“. O wēl, kad nori kā ant czešniēs kwēsti, tai nekweš bagoczius bei turtinigus, kurie tur, su kām taw atlygš; bet kwēš wargingus ir neturinczius, kurie negal atšlyginti su tawim; tai taw atlyginta bus teišujū prišitelime. Kaip kunišķoje biedose, taip ir dwašiškoje yra. Tai ir, kad kokia dwašiška czešnie atgaitwinti norime, pirm wišū tūš kwēsti, tūš atgaitwinti turime, kurie patys n'istengia atšigaitwinti. Tai musū wriaušiasis mieris tur buti, o tai, ant iščlaikymo gimines bei kalbōs, ir swarbjaušiasis yr'. Kā mums maczitu, su mokšias darbaus atgaitwinti ir palink-

minti tikrai vyriausius ir mofitiusius žmones tarp Lietuwininkū, jei tam tarpe didysis žmoniū pulkas, prie kokiū žerincziū saulutės, lyg swiestas prie pilumū sutirpinamas ir dvasiška mintkštis nielais pawercziamas butu? Ar tai ne ant galo, kaip priejodis safo, lyg gendrolei be armijūs būtu būm? Tikroji spyla bei macis kožnūs žmoniū gimines yra, ne aukštieji bei prakilniejie, bet didysis pulks žemesniųjų. Jei giminę išlaikyti norim, tai ant jų pirm wisfo reik dabotis, jūš reik aprupinti ir atgawinti.

Atgawinkime tai ir prifelkime pirma ir numirusiūs. Girdekim, ką him' dalyke prarats Gzekiels mums pranescia. Jis mums pranescia, kad pono Diemo ranka ant jo atėjusi ir jį nuvedusi ant didžio lauko pilno kaulū numirusiųjų. Ale girdekim jojo paties slowningūse žodžiūse aną swarbuji aprašymą Gzekielo 37 me pershyrime.

„Ar pono Diemo ranka atėjusi ant manęs iswede mane pono Diemo dwasę, ir pastate mane į platų lauką, pilnų kaulū. Ir jis tenai mane wisur perwadziujo, ir štai, dang tu kaulū gulejo ant lauko; ir štai, jie buvo labai didziunę. Ir jis tare man: tu žmogaus waite, begu dingai, šitūs kaulūs wel atgyszencziūs? Ir aš tariau: Wiespatie pone Dieme, tai tu tikrai žinai. Ir jis tare man: praraut apie šitūs kaulūs ir tarl jiems: jūs subziunwiteji kaulai, girdekim pono Diemo žodį! Taip taria Wiespats ponas Diemas apie šitūs kaulūs: štai, aš dwasę jūšs idesiu, kad gywi busit. Aš jūšs dūsiu gylas, ir nielą jūšs dūsiu užaugt, ir šda apwiltisiu, ir jūšs swapą dūsiu, kad wel gywi busit, ir istirist, manę esantį poną Diemą. Ir aš praratawan, kaip man buvo paliepta; ir štai, užimas rados, man be prarataujant, ir štai susjudino; ir anie kaulai wel susiejo, kožnas kauls prie sawo kaulo. Ir aš regejan, ir štai, užaugo ant jų gylas ir mieša, ir jis apraute jūšs šda; ale kwapo dar jūšs nebuwo. Ir jis tare man: praraut wejui! praraut, tu žmogaus waite ir tarl wejui; taip taria Wiespats ponas Diemas: weje, ateił šen iš keturiu weju, ir pūst į šitūs numaristisius, kad wel gywi buti! Ir aš praratawan, kaip jis man buvo paliepes. Tai jejo kwapas į jūš, ir jie wel gywi buwo, ir stojos ant sawo toju. Ir ju buwo labai didis abazas. Ir jis tare man: tu žmogaus waite, šitie kaulai yr' wisfi namai Izrael.“

Tie kaulai, safo Prarats, yr' wisfi namai Izrael. Tie kaulai, pridėkim, mums paženkliua ir kožnų litą dwasiška numirusę giminę — tie kaulai mums paženkliua ir anus dwasiška numirusius Lietuwininkūs, kurie, šep dar pagal priginti ir kalbą wisai Lietuwininkais būdami, o nei jokią litą kalbą tikrai nepažindami, tikt sawo priginti, sawo kalbą, bei pacziūs sawo tėvus, paniekina; kurie, ir patiems kunigams jūš ant lietuwisfo žjegnadinimo sawo kudišiu raginant, iš wienu patio pasididziawimo (rods ilgai gana lyg tyczionis jiems ičepito), jau patys neklauso, o ir patys sawo wofiška tikrai n'iszmanancziūs kudišius į wofiška kunigo mofšką waro, idant jie minau, šitą swarbuji mofšką netikrai suprastu, o todel po tam, didziam swiete klysdami, kiel galima, walkunais ir pasiledeleis pastotu. Ar mislijat, kad aš neteisybe sakas, arba tiesūs truputyte per šūdai ismolawojas? Atpencz, wisai negali taip šūdai ismolawoti, kaip tikroje tiesoje yra. Aš jūš pažįstu, anus atbulai pasididziujancziūs pulkus, kurie, mažumelį bagotejnis pastoje už šitūs, jau mislyja, bul geroji, garbingoji Lietuwyšte jiems jau netinkanti, jiems per žema, per menka esanti, o kurie todel, ponais ir žiuponėmis pasidaryse, pajitėdami, į wofiška baznyczia bėgt, kur jie wos wienu žodį tikrai ismano. Aš jūš pažįstu, anus paikai pasididziujancziūs pulkus, kurie bene dar ir pasigir, kad jie swetur sawo Lietuwyštės wisai užšyne, bul gražioji semjiū karžygiū kalba, kalba Gedimino, Algierdo, Keistucio ir Wytawczio, kalba anūs aukščiausiomis dwasės dowanomis isg' ožintosios kunigaitstėnės Bhrutės, tokiems prastems nežineliams jau per prasta esanti, o bul tokie dailūs žodelei, kaip ans pagirtafis „dat is lett'ich, it kann't nich brute“, arba ans lygei gražusis, „il woll kame na Mintuwe“, jiems rasi daugiaus ant garbės buje. Aš jūš pažįstu, anus paikai pasididziujancziūs pulkus, kurie safoji kad sawo „poniškiū“ kudišiu dēlei jau negali Lietuwininkais pasilikti, bul kudišei gimdytojams ir ne gimdytojei kudišiams giminyšte ir kalbą paslyre o ir turį pasikirti. Aš jūš pažįstu, anus paikai pasididziujancziūs pulkus, kurie jau ir patys wierija, kad jie, wofiškam kunigui wofiška ranką ant žjegnojimo jiems uždejus, su tūm aties mirkniu ir tikrais Wofiecziūs pastoje, bul tas kunigs, lyg toks žimys, „š žmogaus, pono Diemo Lietuwininku sutwero, lyg kofeis dwinainis monais su škiu Wofietj padaroti galeses. Aš jūš pažįstu, anus paikai pasididziujancziūs pulkus, kurie paties pono kunigo širdingai raginami, kad kudišius, ant kurii weideliu šis pats neismanymą wofiškos kalbos

lyg skaityte paskaites, bene ir į jiems tinkanti lietuwiską mofšką atsiustu, tikt ar atwirat ar slaptoms atšiliepa: „Was is Littauer? Littauer is Pollak?“ Nežineliūs ir kwailūs, kurie wienu o štai ir dar sawo pacziū) garbingą giminę kitūs garbingūs gimines wardu kolioti pasiprocewoja, ir tikrai patys apsigiedina, ir aplyudyja, kad jie nei tą Diemą dar pažite nepažįsta, kursai wisas žmoniū gimines sutwėres, ir su lygiomis teisybėmis sutwėres. Aš jūš pažįstu, anus paikai pasididziujancziūs pulkus, kurie klausa, „Kaip toli nueini su lietuwiska kalba?“ o kurie nežino, kad su nei wienu wienintele žmogisfa kalba, nei su wofiška, negali per wisą swietą, neigi per mažosios Europos apskritumą keliauti, ale kurie ypaczei ir tai nežino, kad šwentoji motinūs kalba žmonėms ne tikrai ant pelno, ant swietiškos naudės, ant toliaus parejimo ant šio swieto padūta, bet ant išlaikymo šwenziausiwo meiles ryšio tarp gimdytoji ir kudišiu, tarp broliū ir seferū, tarp prieteliū ir prieteliū, o tarp Diemo suwienytųjų wiengencziū, kuriems ir ansai žodis pritinka: „Ka Diems yr' suwienyjes, tai žmogus netur atširti.“

Ale aš ir pažįstu anus, rods ne paikus, bet labai tytrus pulkus, kurie, jei su jų pacziū kalba ir giminyšte koks darbas butu, labai aiškei iššauktu prieš tokius kwailūs budus, ir wisus tokiu budu pasielgancziūs žmones isdawėjais sawo tėwisfės, paniekintojeis ir neprieteleis sawo gimines, ir kasžin kum' wadintu; ale kurie, kaip weik Lietuwininkai taip pat daro su sawo giminyšte, toki priginties bei tėwu o ir paties sutwertojo pono Diemo paniekinią per kokią ipatiską gerybe, jei ir netikrai sawo gana tytroje širdije laiko, nors po akū žmoniū aiškei iššaukia, bul tai galint pas Lietuwininkūs gerybe buti, kas tarp Wofiecziū giliausis prastumo purwais wadinama butu.

Weje, aš jūš pažįstu, anus numirusiū Lietuwininkū apjekintus pulkus, o ir anus wiofkiū žmoniū tytrūsius pulkelius, kurie numirusiems safo: „Jūs esat gywi, jūs busite gywi“ — su ta pacze klasta, kaip žaltys rojuje pirmiem dwiem žmonėm.

Ar norite žinoti, koks tasai gywastis yra, kurę klastai žadėjus, jau ir pats welnas žadėjimą atšedams tokiems parupina. Žwelgkite ant pulkiu wargingū Lietuwininkū didziūse miestūse biedningai prapūlancziū, kadangi tam klastingam wiliojimui klause, kurs jiems žadėjo, kad jie toliaus pareise ant swieto, nekai su taip wadinamaje paika lietuwiska kalba pareiti istengse; žwelgkite ant anū pulkiū, o kurie, jei ne pagal kuną, tai nors pagal dušią prapūle, dušiu neprieteliui į rankas puldami, ir wiofkiū baishiū klysdwasiū į prapultiės pragarą traukiami, waromi, stumami, žwelgkite ant kalesimū prispildancziū Lietuwininkais, kurie, priesiegdūs šwentybę jau ne supradami, į rankas šetonu pasidawe o ir jau swietiskai teisybei išbėgti negalejo.

Šis kur tai atširado? Kas priezaseciu yra tokiū baishiū, kokiūs niekadūs nū to czešo, kad pons Diems šę žemę sutwėre, ir kad pirmasis Lietuwininkas ant šios šwentosios Lietuwos žemės sawo šetrele pasibudawojo, o iki pat slengscio musū amžio, niekadūs nebuwo atšitufusios? Klauskite aną tikrai garbingą Lietuwininką, Lietuwininkū mofkitojį, kurs, kaip su džiaugsmu girdejau, ant wienu mofkitojū kimsferenco, tam klausymui dēl neteisyjū priesiegiū su tikra teisybe atšiliepe, kad tai rods iš daliės nusidūdant dēl to, kad Lietuwininkas kuczės dēl apkreipto tulkawimo apmastomajį dalyką tikrai nepermanas; ale daugiausei tikt dēl to, kad jaunieji Lietuwininkai šwentojį priesiegdūs swarbumą sawo kalboje jau daugiaus negirdėdami išguldam, weik patys nežino, arba nors daugiaus nejauczia, ką jie darę, ar neteisei ar teisei prispiegdami.

Klauskit anus garbingūs wyrus widutiniūs pasiuntinyšės, kurie, iš Berlyno czionai atšelawę budami, cze pat Tilzeje tą klausimą kele, kodel ipaczei taip daug biedningū Lietuwininkū, daugiaus nekai kitū žmoniū, į Berlyną atšibastą ir ten prapūlą. Žie nežinojo, ir ficzion nei wiens jiems atšiliepti ar nemokejo, arba rasi nenorejo. Ale rasi jau nū ano czešo iki dabar kelintas ką bus prisimokines o bus priezasti išpažines. O jei ne, tai mes jiems priskausim, kad tai todel yra, kad jaunieji Lietuwininkai ar nesuprantamoje, ar puse suprantamoje kalboje žjegnoti būdami, ir be tikrai į širdį įleistūs wierūs, be wienintelei

išgelbianczius wierūs, t. y. be tokios wierūs, kuri jų motinūs žodzeis jiems iszmanoma ir pajaucziama pastoti galesius, į swietą lyg wartyte išwaromi buwo ir jau su gimdytojeis nei susirašyti tikrai negalejo, seniems wofiška skaityti, jauniems wofiška rašyti, nemokant. Rods jaunieji ir wofiška daugiausei negal daug susirašyti, isimant rods tūs žodziūs, kurius kožnas labai moka rašyti: „Schickt mir Geld.“ Ale tikt klausit ir tyrinekite, kofias gražes ir ilgas gromatas Lietuwininkū zalmerei dar iš Prancuzū karo namūn rašydawe, ir kofias prastas ir nusfurduses gromatas kelintas dabar zalmėriūdamas, arba šep swetur užsilaidydamas, parsiuczia apsmutnytiems tėwams, kadangi jis jau nei jokią kalbą tikrai nemoka rašyti. O kurgi neprapultu, ar wienu ar kitu budu, tas žmogus, kurs, toli nū tėwū budams, nei susirašyti su jeis negal, neigi jau tokiomis pacziomis maldomis nors sawo dwasęje ir širdije su jeis susiwienyti? (Toliaus bus.)

Šis priegimties (noturos) mofsku.
 Rašo Kadagys.
 3. Kaip reikia elgtiesi per audrą.

Wisu pirma audrai užpūlus gireje, nesislepti po augštu medžiū, nēs į tokius medziūs perfunijos kū tankiausei spiria. Werczias po plynu dangumi pasilikti ir sulyti iki marštinu pažascziū, ne kaip sleptiesi, po medžiū kistiesi, galą gauti. Taip jau nesislepti po kugiu, nestowėti prie telegrapiniu stulpu, nei po kryžiaus, nēs wisūtinei į augštus pasmailius daigtus perfunija lengwiausei gal spirti (trenkti).

Ant plyno lauko prieš audrą nebera greitai skriepti, bet palengwu teeti, o dar geriaus atšigulti ant žemės į dūbę kokią ar growį ir audrą nors ant lytaus perkentėti. Meišpūla taip jau per audrą turėti drauge geležines kales, dalgiūs, šowykles, nēs wisfi geležinei daigtai lengwei pritraukia perfuniją. Tokius daigtus mesti šalin nū sawes ar bent apdengti su šargaliu koku ir turėti taip kad smailumas augštyn neklyhotu.

Ramie per audrą reikia užšidarinti duris ir langus, kad trukio (perputos) nebutu. Ugnawietėje ugnį užgesinti, kad iš kamino neruktu, nēs dumai lengwei pritraukia perfuniją. Ramine nei prie krosnies (kalalio) nestowėti. Riti šlepiasi nū perfunijos po patalais, bet tai nēso negelb, yra tikufiesi, jog perfunija ir patalus perdauže. Šis trobos išwarty gywūlius, šunis, weršius, kiales, nēs galwijas greicziaus už žmogų sutraukia perfuniją.

Ir ant wandens, nei arti wandens neišpūla buti per audrą, kaipogi į wandeni tanki perfunija trenkia. Kiemūse, nesant perfunginiu, labai geru daigtu yra, jei per kofias trisdešimtis žingsniu nū buto rogo augstas medis: ažiūlas ar toks fitas medis, nēs weikiaus į tą medį trenks perfunija, ne kaip į namą, ir bent namo neužgaus. Augšti medzei sutraukia prie sawes perfuniją kaip perfunginei mēstūse, ir dēl to dar syki atkartojame, nelindosi per audrą po augštais medzeis, o labiausei atširai aniems rogant ant lauko.

Tankiausei perfunija nutrenkia ant wietos, bet atšitinka kartais, jog žmogus perfunijos trenktas, ghrūja dar tif šmonės netekes. Toki išpūla tū jau nuredyti, padėti troboje su tyru oru ir paguldyti taip, kad galwa butu augščiaus už likūsi kuną. Ant burnos ir krutinės pilti šaltą wandeni, wisą kuną su gelumbe trinti, o letinas su šepoczium, po nosies-gi pakisti deganczią plunhą. Tam nemaczijant, paguldyti perfunijos trenktąjį lauke ant plikos žemės taip, kad galetu ant pecziū su iškelta galwa, ir apipilti wisą išškiriant burną, su žemėmis. Taip palikti jį ant dwejatos adynu; kartu-gi trinti weidą su ušūsu arba degtine (brangwyhu), po nosies laikyti supiaustyta swaguną (ci-bulę) ar šwintas kėno. Tiesi prie gydymo

per fitą ulycią waztawo gelfeldwaron ir is ten tujaus su sawo gimine i Gathynos pile, netoli Petersburgio gulinczia, nukeliawo. Matoma kad waldziai dar nepasijese, nihilistus nutildinti.

Is Bulgarijos. 13. sio men. buwo wienas metas prafoses, kaip kunigaitstis Aleksandras ant bulgarisko sosto uzmyne. Del swentiimo sios dienos Sofijos meste Diewo sluzbas laikomas.

— Bankofs idawe turkiskajei waldzai nekuri rasta, pagal kuri jis nenoris su ja toliaus del Bulgarijos dalyku dereti; jis mistija, kad del sudawadyjimo bulgarisku reikalu geriausei butu, Bulgarija su turkiskais zalniereis apstatyti.

Secornyskes saimas

8. susiejime permegino wiskius zemės gaspadorystes rokundus ir 9. susiejime apmasto uzmanymus deputiertu Hize bei Lohren, kuriudu norejo, idant fabrike kaip ir kitoje darbawietose nedelioje nedirbtu; taip jau moterems bei kudi-kiams tik po nekureis padawadyjimais te butu wale fabrike dirbti. Komisijonas 28 sjanariu gawo sita uzmanyma ant tolesnio apmastyto. — Uzmanymai del ispirkimo pries nelaimes priespyporystes kaip ir prie budawojimu prigulincziuju, tapo 10. susiejime apmastyti ir galausei wienam komisijonui ant nusprendimo iduti. — 11. susiejime saimas rodawoja apie wiskius klausymus, is kuriu neto ipatisko mineti nera.

Is Lietuwos.

Is Tilzes, 18. s. m. nekursai ufininkas is Birkenfeldes arklj atgabeno i Tilze, 800 markiu wertq. Ties wofiskais wartais mudrusis, ale nepaledzigitasis arklis puldamas kojq luzo.

Is Kaukenu. Czionai nesenei rukymo kamaroje nekurio kurpsiuwio ant dzowinimo pafabita mewa penkiu kauliu dywinu budu uzsidegusi sugruzdejo. Wienof kad jis pries iskadq buwo ispirkes, tai jam bene taps atlygita.

Is Belininku. 15. sio menesio jaunoji bitiniku (bicziuliu) draugyste sawo susiejima buwo

— Kas man galwoje kur plaukiam! bile drauge su kawimi, mano mieloji.

— Irkis, irkis, pakol dar smertis mus ne-nutwere.

Athlius wel pradėjo irtis, Lauras ejo wis menkyn ir menkyn. Tarpais klajodawo, o tarpais atsigaudawo, bet wis ejo silpnyn. Per daug jau buwo kentėjimu del jo pafenusio, nuwargusio kuno. Artinofi prie jo jau tas rubezjus, per kuri perzengti ne galima, artinofi jau palengwinimas didelis — pakajus amzinas. Pacziuse pietuse pabudo ir tarė:

— Patrone! jau as rytojaus nesulauksiu. Ai, waikeli! waikeli! kad as bucziau is Reziuku newaziawes ir tawes neiswezes. Bet Diewas mielasirdingas; nukentejau ne mazai, tai mažu man atleis nusikaltimus mano. Manę palawofita, jeigu galesita, o tawę tegul Athlius nuweza i Nauja Jorka pas senaji pong. Tai saunus ponas, jis susimyles ant tawes, dus ant kelio ir sugrissi i Reziukus. As jau nesugrissi. O Diewe, Diewe mielasirdingas! duk nors mano dupei net pauksceziui ten nukelti ir nors pamatyti! Czion pradejo klajoti, pradejo kalbėti: „Po Tawo apgynimu pulam, Szwenta Diewo Gimdytoje!“ Paslui suriko: „i wardeni nemeskite n. ne, juk as ne su!“ ale matyti, kad atsimine, kaip norejo Patrone is wargo pafandziti, juk wel kalbejo: „waikeli! atleisk man! atleisk!“

Ji nabagele gulejo kniupsczia ir werfe. Athlius wre ir asaras slustesi.

— Szauziu — tarė Athlius: — mažu pamatys swiesq, arba isgirs suwi.

(Pabaiga kitame numeryje.)

turejusi. Dienos rēde buwo praneshimas apie „bicziu walgydiniq“. Gražu, kad žmones taip pasirupina apie wiskius naudingus klausymus.

Is Gumbines. Czionai sinfarkq nekurio karcziauminko atrado ryte, kaip rodesi, negywo lowoje. Ji buwo wakare per anksti kafali uzidariusi, garai i stubq iswerezę ja numarino. Pribauktiemis sekoriams pasijese ja i gywasti, atbaukti. Wienof jos pasilaitymas labai abejotinas. — Matoma, kaip labai reiktia sergetiesi su kafalio uzdarymu.

Is Argenawos. Arti esancziamie kieme Wierzbyczano apgailėtina nepalaima atsitiko. Wiena karwe nekurei moteriskai su ragais pilwa perwere.

Is Srutės. 16. mercq atlaikytasis jauzciu turgus labai menkai tebuwo atlankytas. Buwo rods ir geru arklju, ale pirkeju menkai testrado. Jauzciu kelis su 300, 400 ir 500 markiu uzmojejo.

Is Piskainio. Pirm keliu metu czion suise tapo kudikiams stupawimo kafes itaisytos, i kurias suilokai pinigų turedami galedawo ideti. Tas kafes mokitojai walbdydami uz kozna markj ant bertainio meto 1 pf. trasos dudawo. Wienof tas dalykas tera menkai isiplatines, rasi kad tawai menkai teprisidėjo, rasi kad ir menkai mokitojai tūmi tesiflapatyjo.

Is Szilemu. Czionai nesenei nekursai zandaras is Briedziu wienq arklju makarninka su arklju buwo benutwerias. Wyras pakure arklj palikdamas. Matyti, kad ir del augstosios korawones atfiranda wyru, kurie tūmi saw pelno jieško.

Is Lazdynu (Piskainio kreize). Nekursai walkata czion aplinkui traufdamas žmones prigaudineja. Jis wis daboja is namu isgauti gaspadoriu jam siokiq ar tokiq piltq naujieng praneshdamas, o isgawes saunei apwagineja. Taip nesenei pas wienq ufininkq nuwes jam pranesa, kad jo dwi myli atstu gywenantysis brolis nudeges. Nors ir gana nenorejo weryti, ale neramumo warytas tik isfiskubina pas broli. Is tolo gyweninq brolio mathdamas nenudegusej tik suprato, kad tai tasai pats walkata is namu iswiliojes. O namon sugrizes ir atrado namus mazuma aptustintus.

— Szefupes ledas sijmet beeidamas buwo beweil musu wandens maluno ratus besulauzas, nes wandu labai zemai stowejo. Kitais metais upei patwinus ledas wirsumi pereidawo. Wienof saltis sustabde ledq. O kol wel ledai prades eiti, bene bus ir upe twinusi.

Is Klaipejos. 15 ir 16 s. m. prisaitintuju sudas prasudyjo buwusi gaspadoriu Jokubq Brinkj ir rubstuwj Jurgj Gelzini is Rebeliu del tyczionis daryto uzdegimo prigawitiskoje mistyje ir del iswadzjojimo ant tos piktadejystes, pirmutinj ant 4 metu, pastutinj ant 3 metu baudzjawos kalesimo.

— Lasybas zweybai Bumbulwites zwejai wienq garlaimj nusifamde. Kaip girdima, siq wasara du garlaimiu sie zwejai zweybai pasibudawose.

— Nesenei prasudytasis ant 8 metu baudzjawos kalesimo bernas Jonas Rogste is Breccnu siose dienof pasikore.

— Ufininkas Daugalis is Raifriu, Kretingos parapijoje, buwo 15. s. m. i mesta wazlawes. Sekanczijoje naktje jo pacziujej ji ezere (prude), ant jo ufio esancziamie, negywo, sušalusj atrado. Arklei dar gywi buwo.

— Nesenei is musu „swento Jono“ baznyczios pawoge ilnagai labai kastauna kriksto bliudq. Bliudas turejo sidabrinj dugna su nuzenklinimu Kristaus krikstujjimo. Ir dar kelios baznytiskos padarynes yra pawogtos.

Is Szwarturto. Zwejams per ilgq laika

neto nesugawus ir bedai spaudziant, anq subatq 6 laiwai ant juriu isejo. Iki pries wakara buwo tyfa. Wienof ant siesiu zegoriaus tofia audra pakilo su pustymu, kad wos wos 5 laiwai frantq prifiko. 6. laiwos prapule. Jame esantieje zwejai bus juriu wilyse prazuwe. J nepalaimq parejusieje paliekta 3 nafles ir 7 neuzaugintus kudikius.

Is Karaliauczians. Wyriausioji laufininku draugyste nulaitys sijmet geguziniame menesje didelę gywoliu paroda. Awiu augintoju draugyste Ryt- ir Wakarpruju prowincijos apsieme ir awiu paroda aname czese itaisyti. Ant to jei pafalpos is waldzios sfrynes ponas laufininku ministeris 2000 Markiu nudalijo.

Del atfigynimo.

Ponas Jankus sawo „Garse“ wis is wieno biauriu ir neteisingu budu pries mane plusta. Placziau atsiliepti czion neatfiliepsiu, kadangi ant pirmo nenoriu sawo laiska tofais biaureis bluznyjimais aptersti, o ant antro, juk staitytojams tik atgrasu butu, tokius waidus staityti. Tiek tik noriu mineti, kad as ta dalyka sudui ant perjiefjojimo idawes ir dabar lauffiu, ar ponas Jankus ir pries juda sawo melagiskais zodzis atsiliepti gales.

Ernestas Weyeris.

Gromatnyczia.

D. S. in Pakalnes. Tawo gromata staites labai dywojaus apie athluma, kuriūmi tu ta wisa dalyka pertyri-nejes. Ir as nezinau, kas tasai rasejas galetu buti, ir wifai to nenoriu tyrineti. Kas mums rup swetimieje. Tawo pramanymas apie tās zodzius: „Jei dar koks laikraštis“ ir t. t. kaip ir „Tawę atleisk jam, nes jis nezino ta daras“ gal buti teisybe. Ir as ta rasta staitczian ir ipaczei prie galo dywoytis turejan apie nezingę jo rasytojo. Ta wieta taip stamba: „Tilzes landrotas kreizo laiske buwo apfahma isleides, kad tarp Lietuwiziniu nu nekurius partijos iustalidiminas esqs bandomas, besafant, kad ne waisfo padidinimas ant septyniu metu turis buti iwelyjamas, bet kad laufininkas 7 metus zalnieriumi sluzyti tures.“ — Dabar ale yra zinomas daigtas, kad tasai apfahmas, Tilzes kreizo laiske, taip sakoma nu landroto isleistas, su tais paczeis zodzis be jofio atmaino wifos Wokietijos uredistise laiskuse, ipaczei kreizo laiskuse randamas buwo. Taip jau zinoma, kad Tilzes landrotas netur ta teisybe apfahma is sawo kreizo laisko i wifus Wokietijos uredistus laikrafzius priimdinti, bet jis pats, kaip ir koznas kiti Wokietijos landrotas, ta apfahma ant patalpinimo i kreizo laiska gawe nu ministerijos. Is kofios priezasties, tai juk man ir taw nerup; kas tai istirti noretu, tesiprocewoja. — Ir tame as taw pritariu, kad tie ponai, kurie Rusnes kampe atwiras sfyrimo kalbas laike, wis tiek, prie kofios partijos je priklausa, ta iskreiskima sudui ant perjiefjojimo padas.

Turgaus prekos.

nu 19. mercq.

	Tilzeje		Klaipejoj	
	m. pf.	m. pf.	m. pf.	m. pf.
Awieczei	7 70	8 15	6 —	6 50
Rucei	5 60	5 75	4 90	5 20
Miezei	5 60	5 70	4 —	4 50
Amijos	4 90	5 —	2 70	3 —
Zirnei, baltieji	5 50	6 —	6 —	6 50
Zirnei, raimieji	7 50	8 50	6 50	7 —
Roputes	1 70	2 30	1 20	1 40
Semenei uz naujaji šepeli .	8 —	9 50	—	—
Tymotai uz centnerj	22 —	25 —	—	—
Kiaufei uz kapq	2 25	—	2 —	—
Pywas uz 100 lyteriū (bary.)	24 —	—	—	—
Drangwynas } uz 100 lyt.	24 —	—	—	—
} uz 1 lyteri	— 25	—	—	—
Swiestas	— 80	— 95	— 80	— 1 —
Kiaulena	— 50	— 60	— 50	— 60
Zautena, geriausioji	— 35	— 60	— 60	— 75
Weršena	— 35	— 45	— 30	— 50
Awincziana	— 35	— 40	— 40	— 50
Grustiene, prafta	— 17	—	—	—
Awizu krapai	— 22	—	—	—
Szianas } uz centnerj	2 —	3 —	2 —	3 —
Sziandai } uz centnerj	—	—	1 75	2 —
Sziandai uz kapq	21 —	24 —	—	—
Linai uz centnerj	—	—	32 —	—
Malta, kieta	—	—	44 —	46 —
Malta, minksta	—	—	40 —	44 —

Upšakymai.

Gatavū patalyniū nū 21 mf. prasidedant,
 Batalū plunksnū nū 1—1,20 mf. už swarg.
 Butū 2,50—3,50 už swarg,
 Wištū plunksnū 30—40 pf. už swarg,
 Neplėšyti žasiū plunksnū nū 1 mf. iki 1,20 mf. už swarg,
 prisiulo plunksnū kupežystė
M. Markowsky,
 pirma J. Stern.
 Tilžėje, augštoje ulycioje 90.
 Subatoje fromas yra uždarytas.

Parwus

dėl parwawimo wilnu, bumbulu, giju, audimu, naminu milu ir kitko su watojimo pamokinimu pirksi pigiausiai prie
J. A. Roeder Tilžėje,
 kaip ir jo kupežystėje Nagainėje.

!Silkiu!

prisiulau geriausiamė pakawime nū 10 marfin už baczlą prasidedant. Įštitilimams pirkejams ir didu ant žyczkos.

F. Krafft

Tilžėje, Schloßmühlenstraße 4.

Parwinhezia, presawimo bei kemiško plowimo anštaltas nū

A. Wawries,

Tilžėje,

Langasės ir aukškaliū ulycz. kampe.

prisiulo ant parwawimo wilnu, giju, bumbulu ir šilku wisūje mudos parwūse, kaip ir plowimui bei parwinimui wisokiu žiuponiū ir ponu drabužiu, išardytu ir neišardytu. Namini ceikei tampa gerai presoti, kaip ir naminis milas weltas.

➔ Pigiausios prekias. ➔

Tik wien geriausiu

audžiamu bumbulu, wilnu ir makynū giju

tur

W. Gassnerio pasek.

12. Wokisžoje ulycioje 12.

➔ Didžiausia ir geriausia isipirkimo wieta dėl manufakturos ir modu taworu.

Wisokiu

audžiamu wilnu, audžiamu bumbulu lininiu giju,

wienat geriausioje ipathybėje, taip jau wisokius

= apredū =

taworus

prisiulo už pigiausias prekias werniausią pašlužysimą pažadedamas

D. Peteraitis,

Tilžėje, wokisžoje ul. 14.
 Retwirtas fromas nū kampo.

Lietuwiszka gramatika
 parašyta kunigo Mikolo Miežinio, gawama už 50 pf. knigu spawstuwėje
Weyerio & Arnoldto Tilžėje Dammstr. 2.

„Niamuno Sargas“

išeina Tilžėje kas ketwergą didžiūju laikraščiu kwarmoje. Apsteliawimus ant šito laikraščio priima kojnas cecoriktas puštas už

➔ 50 pf. ➔

ant bertainio meto.

„Niamuno Sargas“ užtars Lietuwintus, rodydamas jiems tikrą kelią dėl išlaidymo motyros kalbos ir dėl pasielgimo kaip wernais ir tikrais sawo karaliaus padonais. Tolians „Niamuno Sarge“ rasiš išguldymai wisokiu polytistū klaušymu; žines iš wisio sweto kraštu, iš Wokietijos, iš mielofios Lietuwos; papasalojimui rušo ir štufawnio juro, pamoklai, turgaus prefios iš Tilžės ir Klaipešos, bertyniškis rubliū tursas, gromatnyczia ir t. t.

Upšakymai

už šiltinę eilutę po 10 pf. parokšiami, wanda wisoje Lietuwoje didžiansiū praplatinimą ir yra priimami „Niamuno Sargo“ spawstuwėje (Weyerio & Arnoldto) Tilžėje, Dammstraße 2.

Kadangi bertainio metas jau baigiasi, welsžiamė mielūs Lietuwintus „Niamuno Sarga“ kū greicziaus apšiteltiūti, idant prisiuntinėjimas nebutu tridintas. Pretia jut yra tolia maža, kad wargužis bei bagoczjus tai lengwai gal išengti.

Kojnas, kurs dėl „Niamuno Sarga“ už ateisentiū meto bertainiū parupis 5 šaitytojūs, gaus 1 eksempl. musū laikraščio per czielą meto bertainiū dykai. „Niamuno Sargo redytuwė“.

Klorkalki,

astriausią zortą, dėl baltinimo giju ir audimu,

geriausią muilą ir notroną,

pirksi pigiausiai prie

J. A. Roeder Tilžėje,
 kaip ir jo kupežystėje Nagainėje.

Alselmakynūs,
gelžines krosnis

prisiulau sawo meilingiems Lietuwintams pigiausiai.

A. Gerull
 Klaipedoje.

Sawo garbingiems pirkejiems didu pakarniū žinę, kad mano nauji taworai jau parejo. Už prisiulau

bukskingiu

didžiausiamė išsištyrime, tik wien drutai laikancziūse ceikiūse, tolians

kleidu ceikin, mantelin, skepetu, firmu, ceikin dėl mantelin ir jaketu žiuponėms ir t. t., ir t. t.

Wiskas naujas, gerai ir už tikrai pigias prekias.

Audžiamu bumbulu, audžiamu wilnu ir lininiu giju

turiū tik wien geriausioje ipathybėje, tikrūse parwūse ir gerame pakawime.

➔ Prekias tokios pigios, kaip tik wien galima. ➔

M. Isakowitz Tilžėje.
 Nr. 14. Wokisžoje ulycioje Nr. 14.

Garbingus Lietuwintus paakinu ant mano

material- bei kolonialtaworu kupczystės

su

brangwyno distilacijonu

ir melsžiu reikalui atsitropijant meilingai manęs atsiminti.

A. Kalwaitis
 Tilžėje, wokisžoje ulycioje 28. num.

Wisus

= kolonialtaworus, =

wisokeropiūs

brangwynius,

už tik wien priimtinās prekias po werniausio pašlužysimo prisiulo

F. Krafft
 Tilžėje, Schloßmühlenstr. 4.